

Geachte heer Cats,
beste hee-... beste Jacob, als ik mag,

Deze lente las ik je Sinne- en Minnebeelden. Ik las en herlas ze,
in een geschulpte bruine band uit de bibliotheek,
een band zacht aan de hoekjes, overdwars gekrabde huid
als van een geliefde maar schurftige hond.
Sommige pagina's hingen, eenmaal opengeslagen, uit haar mond
als smoezelige tongen, je gedichten warm en dampend tegen mijn vingers.
Ik las en las en moet bekennen: ik was verrast.

Voor een moralist, een puriteinse opvoeder der natie, zijn je vroegste verzen allereerst
opmerkelijk weinig preuts. Je noemt man en paard, pik en vrouw
en staart, de geilheid en de wijn. Daar zou je
vandaag de dag absoluut mee scoren—niet met dat gepraat
over de dood. Jij zag in alles, álles, ons aller levenseinde terug.
Dat slaat ons 21ste-eeuwers snel een beetje uit het lood.
Maar hoe dan ook: je raakt. Je raakt nog steeds.

En de laatste tijd, als er meer gebeurde
dan ik met mijn hart behappen kon, als de chaos daagde, stal ik
uit je Sinne- en Minnebeelden een verhaal.

Soms steel ik dan uit je boek als een dief in de nacht
zo'n fonkelend eenvoudige moraal,
die me toelacht als ik hem streel in het donker onder de dekens
van de angst.

Maar als je uit stelen gaat, verhalen leent
die je als een bivakmuts over dit of dat vraagteken van je leven probeert te trekken,
orde ermee probeert te scheppen: niemand die je zeggen kan
of de clou die je jatte wel de juiste is, wel goed bij die klunzige warboel van je dagen past.

Ken je dat? Of wandelde jij net zo lang langs die paadjes op 't Munnikenhof
tot God in eigen persoon je vertelde hoe het in diepste wezen met je zat?
Wie je was, wat je mocht hopen en geloven, wat je moest doen?
zonder te verdwalen in de spinnenwebben van een ander,
in je eigen plakkerige duister? je weet wel: val na val na val
en jij de radeloze rat?

Maar je had, naar eigen zeggen toch, een onbesuisde jeugd. Onbesuisd.
Heb jij jezelf ook wel eens verlamd van verlangen teruggevonden? Walgend
van wat je wist dat het juiste was? In elkaar getrapt door de pijnlijke schijn
van je gebreken, klein en ontdaan van dromen, hopeloos
in het licht van de tijd die je nog zou moeten leven, godvergeten?
Deed ook jij keer op keer het foute voor je het goede volgen kon?
Was het lekker eten, losse vrouwen, stiekem gokken, een onstuitbare drang

tot zelfkastijding waaraan jij je, onbesuisd, te buiten ging?

Leefde je vandaag, dan had je je schandalen breed uitgemeten op tv bij Jinek, in de chocoladeletters van de Telegraaf of Trouw. Het evangelie van de neppe kwetsbaarheid: leg je ziel maar bloot, je feiten en je fouten, de keren dat je dood wilde en waarom plots toch weer verder leven. Leg die ziel maar bloot—niet naar je naasten, om dichterbij elkaar te komen als de dier-mens-goden die we zijn, maar voor half Nederland in de krant en op de buis, om van te smullen.

En nee, ik hoef dat eigenlijk allemaal niet van je te weten, maar ja, ik vraag het opeens toch.

Want weet je, verhalen zoals jij ze vertelt, in acht rijmende regels elk, moralen geïllustreerd met zinnen proza en een prent, ze ontwarren nooit helemaal de kluwens van je eigen leven als je ze steelt, niet zelf samenstelt.

Het beste zelfs, misschien, is het als je de verhalen de verhalen weet te laten. Als je zelf een tijdje slaapt op straat, spreekwoordelijk of echt, onder een hemel van karton, als je de geesten van wie je vermoedt dat ze demonen zijn eens uitnodigt voor een stevige whisky, een kop thee.

Jij bij uitstek weet: iemand kent hetgeen dat betekenis geeft aan het goede eigenlijk niet als die enkel leeft via surrogaat, via wijze lessen over wat je vooral vermijden moet. Nergens leer je beter van dan van het blauw van bloeduitstortingen, de hete laatste adem van de schepen in je nek die je in het vervolg, als je zo gezegend bent dat er nieuwe aan komen varen, zeker niet meer verbranden zult, eindelijk zult koesteren voor wat ze waard zijn en voor nog veel meer dan dat.

Maar wie kan dan iets uit jouw boeken leren, en wat? Het was immers jouw onbesuisde, hoogstpersoonlijk geleefde jeugd die jou tot grootste bron van lering was, en God zelf die je inspireerde, die je hielp om je ervaringen te catalogeren volgens goed, beter, best en kwaad.

Geven je gedichten werkelijk raad? Kunnen ze wel opvoeden, helpen? Misschien niet om die blauwe plekken te voorkomen maar wel om te genezen. Wel om te begrijpen, niet om van alles al bij voorbaat uit de weg te gaan. Jouw pen is een vinger die blijft wijzen naar de maan, het gammele maar o zo mooie sterrenstelsel dat jij zien kon omdat je er geweest was, onvolkomen, onvoldaan, nog op zoek naar antwoorden, de liefde voor de vragen nog onontdekt.

Je gedichten tonen dat alles in de wereld een mens kan onderwijzen die echt leren wil. Alles in de wereld was voor jou een mogelijk symbool, een zinnebeeld om beter naar binnen te kunnen kijken: een blinde leeuw bijvoorbeeld, of een schildpad, dansende apen rond gestrooide noten, een joffer met een puit in de hand.

Een mombakkes, zacht fluitende kloten, de egel en de muizen, een spin in slangenland.
Een vallend huis, een roker, de naam in de boom, de nar. Een vogel in een kooi,
een vuurspuwende beek, een verre echo, een borduurnaald en de altijd
groeierende krokodil. Alles in de wereld staat symbool,
alles onderwijst degene die werkelijk leren wil.

En de enige échte leidraad die jij, beste Jacob, uiteindelijk bieden kan, en ten zeerste geeft:
de liefde. De liefde voor je wederhelft, de liefde voor de mensen om je heen,
de liefde voor god en zijn mensenkind. Maar (ik beloof, mijn laatste vraag)
waar komt liefde nou op neer? Zelfs dat lijkt
afhankelijk van het paar ogen waarmee iemand kijkt.

Wie troost zoekt in je boeken vindt het, wie de noodzaak zoekt
tot schuld en boete ongetwijfeld ook. Wie vindt de mens in je woorden
en wie de strenge, straffende moralist?

Misschien is liefde dit: telkens zelf te mogen kiezen
niet voor schuld en boete maar voor de troost, voor zachte handen
die je om je schuld mag vouwen. Mogen kiezen om je boete
te betalen in de alledaagse munt van opstaan en weer verdergaan
met wat er voor je ligt. Liefde. En je deugden
van matigheid, rechtvaardigheid, godzaligheid—ze blijven in enige vorm overeind,
mijn beste vader Cats, ook vierhonderd jaar later. Ook in die bedompte,
aftands bruine band met hier en daar een losse pagina.

Is getekend te Grijpskerke, 7 juli 2018,
Anna